

SetraNews

JUNI 2018

*Få koll
på KL-trä*
SETRA TRÄSKOLA

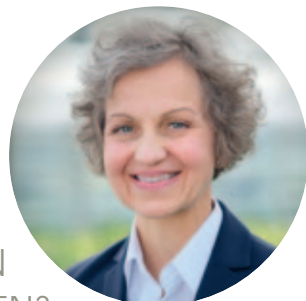
SOMMAR, SOL
OCH HÖGSÄSONG
FÖR UTEPRODUKTER

SMART BYGGANDE
I LINDBÄCKS NYA
SUPERFABRIK

Skogen engagerar

Men vad tycker riksdagspartierna inför valet?

TRE OM TRÄ: *Var finns trä i framtidens byggande?*

»HUR SER PARTIERNA PÅ SKOGEN, TRÄINDUSTRIN OCH FRAMTIDEN?«

Satsningar för hållbarhet

DET GÅR BRA FÖR träindustrin och det går bra för Setra. Vi satsar för framtiden och är inne i en förändringsresa från sågverksindustri till en modern träindustri. Det innebär att vi ständigt tittar på hur vi kan öka förädlingsvärdet på våra produkter för att möta kundernas efterfrågan och öka vår konkurrenskraft. I Långshyttan bygger vi ett nytt träindustricenter med tillverkning av komponenter för dörrar och fönster och en KL-träfabrik för tillverkning av korslimmade träskivor som används i byggnationen av både flerbostadshus och industrifastigheter.

I HÖST ÄR DET VAL till riksdagen. För branschens räkning behövs långsiktiga politiska beslut och en tydlig nationell strategi. Därför har vi frågat de politiska partierna hur de ser på skogen, träindustrin och framtiden. Hur kan politiken underlätta för träindustrin att bidra till de nationella målen om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 och ett fossilfritt land 2045 och samtidigt vara affärsmässig? Här i SetraNews får du en bra koll.

FÖR OSS PÅ SETRA är det viktigt med en nära dialog med våra kunder. Här i tidningen kan du ta del av hur en av våra framgångsrika kunder, Lindbäcks, utvecklat en effektiv och klimatsmart byggprocess i sin nya husfabrik utanför Piteå.

Trevlig läsning!

Hannele Arvonen
vd Setra

Ett hållbart Setra

Att hållbarhet går som en röd tråd genom hela Setras verksamhet blir extra tydligt i vår års- och hållbarhetsredovisning för 2017. Utöver finansiell information får du bland annat läsa om innovativa satsningar och utvecklingsprojekt kring arbetsmiljö, energibesparing och nya produkter som underlättar omställningen till en fossilfri trans-

portsektor. Års- och hållbarhetsredovisningen finns att läsa, ladda hem och beställa på vår hemsida setragroup.com.

Indien är intresserad av svensk furu

Den indiska träindustrin, med tyngdpunkt på möbel- och snickeriindustrin, visar stort intresse för svensk furu. Även indiska arkitekter och designers visar nyfikenhet för det mångsidiga och hållbara materialet. Det kunde branschorganisationen Svenskt Trä konstatera under sitt deltagande i mässan India Wood 8–12 mars där de fanns

på plats tillsammans med Setra och åtta andra sågverksföretag.

Setra har bildat nytt bolag i Storbritannien

Setras verksamhet i Storbritannien har tidigare varit fördelat på dotterbolaget M&S Softwood och Setras säljkontor. För att kunna optimera och utveckla dagens affärsverksamhet i Storbritannien har nu de båda verksamheterna slagits ihop och bildat det nya bolaget Setra Wood Products Ltd. Huvudkontoret ligger i King's Lynn i östra England, där M&S har haft sitt kontor

– Vi förväntar oss flera positiva effekter av sammanslagningen. Vi kommer utnyttja våra kompetenser bättre och vi ser över vår distribution och logistik så att vi är förberedda för den nya produktportföljen vi kommer ha framöver, säger Olle Berg, marknadsdirektör på Setra.

SETRANEWS är Setras kundtidning. Den ges ut på svenska och engelska till kunder, medarbetare och andra intressenter i Sverige och utomlands. Tidningens syfte är att sprida information om företaget och låta läsarna ta del av senaste nytt.

UPPLAGA: 5 200 ex.

ADRESS: Setra Group, Box 3027, 169 03 Solna

TEL: 08-705 03 00

E-POST: setranews@setragroup.com

REDAKTÖR: Susanne Snäll

ANSVARIG UTGIVARE: Lovisa Krebs

TEXT: Katarina Brandt, Anna Matzinger, Lena Lidberg

FORMGIVNING: Blackboard Publishing.

TRYCK: Åtta 45

OMSLAGSBILD: Ruben Grönlund, Lindbäcks nya fabrik i Piteå. Foto: Simon Eliasson.

PRENUMERATION: Vill du få ett eget nummer av SetraNews eller avregistrera dig som prenumerant? Har du önskemål om vad du vill läsa eller åsikter om innehållet? Gå in på www.setragroup.com/setranews för att komma i kontakt med oss.

Furu gör comeback!

Trä har de senaste åren lanserats som ett av framtidens förnybara byggmaterial. På årets Möbelmässa i februari gjorde furun comeback som innematerial och fick stort utrymme i trendutställningen.

– Furu är ett mångsidigt material som kan anta många olika uttryck eftersom ytan är

lätt att behandla. Furu ytan kan till exempel sandas och borstas för att skapa olika texturer. Dessutom kan ytan betsas eller målas med olika färger och nyanser, berättade Charlotte Dedye Apelgren, chef för interiör och design hos Svenskt Trä.

»För mig är furuns tydliga årsringar och karakteristiska doft själva essensen av den nordiska själen«

Formgivaren Simon Legald som designat soffbordet Pine table i massiv furu.

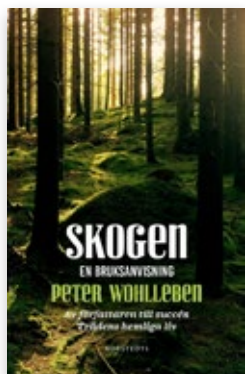
En bruksanvisning till skogen

Den passionerade skogsvaktaren Peter Wohlleben har skrivit flera böcker om skogar och naturskydd och fick med boken

Trädens hemliga liv sitt stora publika genombrott. I hans senaste bok "Skogen – en bruksanvisning" är han vår vägvisare och ögonöppnare på skogsutflykten.

Med både inlevelse och respekt för den värld han älskar tar Peter Wohlleben oss med på ett detektivarbete som gör skogsutflykten till en alldeles särskild och fantastisk upplevelse.

Vi får lära känna granens hemlängtan och lärkrädens ovissa framtid. Vi lär oss hitta utan vare sig kompass eller GPS, hur vi skyddar oss mot mygg och fåstingar, söker spår och betraktar djur och tar skydd under åskovädret.

Tummen upp för SetraNews!

Under hösten 2017 har SetraNews, med hjälp av företaget Axänd undersökningar, genomfört en läsundersökning. Syftet med undersökningen var att mäta läsfrekvens och hur tidning och innehåll uppfattas, men också att ta fram information som ska ligga till grund inför en eventuell förändring av tidningen gällande exempelvis form och innehåll.

Sammantaget visar resultatet i undersökningen på att SetraNews är en omtyckt tidning bland mottagarna. Tidningen får höga betyg inom nästan samtliga områden och på vissa delar får tidningen till och med mycket höga betyg. Läsarna anser att det är tydligt att SetraNews är en tidning från Setra och de tycker också att tidningen har påverkat deras syn på Setra på ett positivt sätt.

När det gäller förbättringspotential visar svaren att tidningen kan behöva förändras vad gäller mixen av kortare och längre artiklar och mixen av ämnen. Totalt sett uppsäger 82 procent av läsarna av tidningen att SetraNews har lett till handling i någon form vilket bör tolkas som en mycket hög siffra.

NYTT OM NAMN

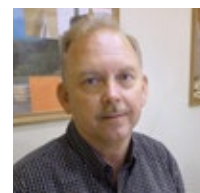
HR-chef

JOAKIM NYQVIST, Setras nya HR-chef är på plats sedan i februari. Joakim kommer närmast från tjänsten som HR-ansvarig för affärsområdet Manufacturing på Nynäs AB.

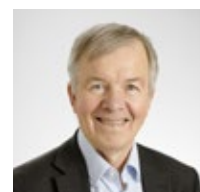
Ansvarig för KL-träfabrik

ANNA-LENA GULL, sedan 1 maj projektledare för uppbyggnaden och etableringen av KL-träfabriken i Långshyttan. Anna-Lena har lång erfarenhet av KL-trä. Hon kommer närmast från en egen konsultverksamhet, Innordica AB.

Teknisk projektledare

ULF BERGKVIST, började i mars som senior projektledare på tekniskavdelningen och kommer att sitta i Gustavsbro. Ulf ska i första hand jobba med projekteringen för justerverkshyvlriet i Hasselfors.

Ny styrelseordförande

BÖRJE BENGTSSON valdes till ny styrelseordförande i Setra på bolagsstämman den 26 april. Börje Bengtsson har varit ledamot i styrelsen sedan 2014. Börje var vd i Setra under 2010 – 2012. Han sitter även i Mellanskogs styrelse.

TRE TRÄTRENDER

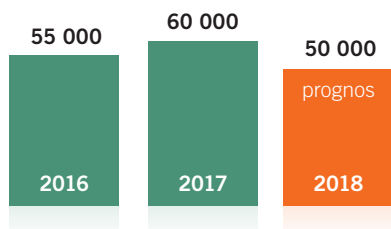
Setras marknadsdirektör, Olle Berg, känner av stämningen på trämarknaden.

1 Sträng vinter ger god efterfrågan

DEN LÅNGA, KALLA och snörika vintern har inneburit stora problem med timmerförsörjning i Sverige, Finland och Baltikum. Produktionstakten har generellt varit liten i förhållande till efterfrågan. Det har i sin tur drivit upp trävarupriserna på alla marknader.

Timmerbalansen har sakta blivit bättre men tappat från i början på året kommer troligen inte kunna tas igen under första halvåret av 2018.

Efterfrågan är god för svenska och finländska producenter främst beroende på att det saknas ryska varor på marknaden. Den fortsatt goda konsumtionen globalt i kombination med måttlig produktion gör att vi ser fortsatt positivt på 2018.

2 Byggtakten dämpas

Den svenska marknaden har haft en stark konjunktur under 2016 och 2017 där byggnationen legat över 60 000 enheter/år. 2018 väntas en viss dämpning och kanske har vi sett toppen av denna högkonjunktur. Den främsta orsaken är turbulensen på bostadsmarknaden. Nya amorteringskrav i kombination med förväntade räntehöjningar medför en osäkerhet för framtiden. Det har redan visat sig i bland annat fallande bostadspriser framförallt i storstadsregionerna.

3 Vilja att öka träbyggandet

Hur riksdagsvalet i september kommer påverka marknaden och branschen är svårt att säga. Positivt för branschen är att alla partier verkar vara överens om att vi måste fortsätta bygga fler bostäder för att möta det underliggande behov som finns. Dessutom är partierna i stort sett eniga om att det är bra att utveckla träbyggandet. Detta garanterar för en positiv och långsiktig utveckling för branschen och träbyggandet.

Dessutom är Setra i full färd med att färdigställa en komponentfabrik i Långshyttan som ska börja sina leveranser under hösten 2018. Vi har även påbörjat etableringen av en KL-trä fabrik i Långshyttan. Den beräknas stå klar under 2020. I Hasselfors installerar vi ett nytt justerverk med integrerad hyvel. Det här gör att vi har en ambition att öka våra volymer av förädlade produkter med 20–25 procent för en kommande treårsperiod.

Olle Berg är marknadsdirektör på Setra. Har du missat hans analyser i tidigare nummer? Gå in på www.setragroup.com/setranews och läs mer.

Korten på bordet!

Den gångna mandatperioden har varit en bra – sett ur skogsnäringens perspektiv. Det har fattats beslut om 74-tons lastbilar, ingåtts en Energiöverenskommelse och fokuserats på ett ökat träbyggande. Men fortfarande krävs en del politiska beslut och åtgärder. Magnus Berg, chef för den näringspolitiska avdelningen på Skogsindustrierna, summerar åren som gått – och formulerar en önskelista för de som ska komma. TEXT: ANNA MATZINGER

VAD TYCKER
PARTIERNA? →

ÅREN SOM GÅTT sedan valet 2014 har varit goda för skogsnäringen, främst beroende på en stark konjunktur. Men det har också fattats många politiska beslut som varit bra för branschen, bland annat inom sektorerna för träbyggande och transporter. Det beror till stor del på en stor enighet kring klimatfrågan.

– Idag råder en bred enighet kring att klimatfrågan är vår tids största utmaning. Där är alla partierna överens. Det finns också en bred politisk samsyn kring att det, för att vi ska kunna möta den utmaningen, krävs ett skifte till bioekonomi.

Exakt hur det ska gå till är partierna kanske inte lika överens om, men i grund-

frågan råder alltså stor enighet, vilket ger större utrymme för politiska beslut i den riktningen, säger Magnus Berg.

DET HÄR ÖNSKAR VI OSS AV NÄSTA REGERING

- ✓ En nationell strategi för bioekonomi.
- ✓ Ett nationellt skogsprogram.
- ✓ Att kilometerskatten inte blir verklighet.
- ✓ Att ett starkt fokus på ökat träbyggande kvarstår.
- ✓ Att man fortsätter satsa på forskning och innovation.

Magnus Berg är chef för den näringspolitiska avdelningen på Skogsindustrierna – branschorganisationen för massa-, pappers- och den trämekaniska industrin.

6 VIKTIGA BESLUT

Magnus Berg, Skogsindustrierna, listar här sex områden där betydelsefulla politiska beslut fattats under den gångna mandatperioden

1. SKOGEN

De förslag som regeringen lagt under mandatperioden har präglats av att mer skog ska undantas från brukande, vilket är allvarligt eftersom en växande bioekonomi förutsätter att vi kan använda mer råvara från hållbart brukade skogar. Besluten rör bland annat en utökad nyckelbiotopsinventering i hela landet och att informationen om alternativa, mindre produktiva brukningsformer ska öka. Även den svenska Artskyddsförordningen, som är vår tillämpning av ett par av EU:s naturvårdsdirektiv, är problematisk och behöver ses över.

2. MILJÖN

Miljöområdet har präglats av en rad utredningar kring olika miljöskatter, bland annat om kväveoxidskatt. Vi ser inte att sådana skatter bidrar till minskad miljöbelastning, främst eftersom det finns bättre styrmedel för att minska utsläppen. De skulle däremot drastiskt påverka industrins konkurrenskraft negativt.

3. TRANSPORTERNA

Riksdagens och regeringens beslut att ge klartecken för 74-tons lastbilar var viktiga. Trafikverket har pekat ut vägar där det från och med den 1 juli är tillåtet att köra med dessa tyngre lastbilar. Med 74-tons lastbilar kan branschen sänka utsläppen, minska antalet fordon och effektivisera transporterna. Regeringen har också presenterat ett förslag på kilometerskatt, eller vägsplitageskatt, som kommer att hanteras efter valet. En skatt på avstånd skulle om den införs slå hårt mot möjligheterna att använda råvara från skogen, både som virke och biobränsle.

4. ENERGIN

Ett mycket viktigt beslut under mandatperioden var Energiöverenskommelsen [som bland annat innehåller mål om 100 procent förnybar elproduktion år 2040], som ger en efterlängtd och nödvändig långsiktighet i energipolitiken. Vi välkomnar också beslutet om att basindustrin undantas från höjd energiskatt på el.

5. TRÄBYGGANDET

Den politiska ambitionen för ett ökat träbyggande har varit hög under mandatperioden. Tanken är att mer träbyggande ska leda till minskad klimatpåverkan och fler jobb i hela landet, vilket nämndes i såväl regeringsförklaringen som budgetpropositionen. En annan viktig politisk åtgärd är finansieringen av Föreningen Trästad Sverige.

6. FORSKNINGEN

Hösten 2016 lanserade regeringen Testbädd Sverige, som innebär att 845 miljoner kronor satsas på en kraftsamling för innovation. En testbädd är en fysisk eller virtuell miljö där företag i samverkan med aktörer testar samt inför nya produkter, tjänster, processer eller organisatoriska lösningar. Det är viktigt för skogsnäringen generellt och framförallt inom biobränslen.

Vad tycker

Det finns ett stort engagemang för den svenska skogen. Setra News har låtit partierna svara på ett antal frågor

Skogen ägs idag av privata enskilda ägare 50 %, privatägda aktieföretag 25 %, statsägda aktieföretag 14 %, övriga privata ägare 6 % och staten 3%. Är detta en bra fördelning? Eller vill ni på något sätt justera den? Varför/varför inte?

Ägande

 Vi har inga förslag på ändringar av ägarstrukturen. Däremot anser vi att skogsägarna och bolagen rent generellt måste ta större miljöhänsyn i skogsbruket. Vi vill också öka skyddet av skog.

 Vi har inga synpunkter på vem som äger den svenska skogen. Vårt fokus ligger istället på att all skog ska brukas på ett hållbart sätt och att tillräckligt med skog skyddas.

 Vi som parti har inga synpunkter på fördelningen av ägandet. Vi anser dock att det statliga ägandet ska vara en förebild både i innovation och i ansvarstagande för gemensamma intressen, till exempel en god naturvård och bevarande av biologisk mångfald.

 För Centerpartiet är äganderätten en grundmurad rättighet som behöver värnas och stärkas. Det man äger förvaltar och vårdar man också. Därför ser vi positivt på att människor och företag äger och brukar den svenska skogen. Det finns därför skäl att minska det statliga ägandet av skog. Genom fler enskilda skogsägare ökar möjligheterna för tillväxt, utveckling och jobb i hela landet.

 Hur ägandet är fördelat är egentligen inte centralt eftersom alla skogsägare har ett ansvar att utgå från skogspolitikens jämbördiga mål, produktionsmål och miljömål. Det finns dock idag otydlighet i regelverken som försvårar för skogsägarna att bedriva sitt skogsbruk.

Därför behövs förändringar för att stärka incitamenten för hållbart skogsbruk. Vi vill se förbättrade ersättningsmodeller för att formellt skydda värdefull skog. Det kan handla om att statligt ägd skog byts in mot värdefull privatägd skog som behöver skyddas.

 Statens andel är rimlig. Det behövs statlig skog bland annat för att använda som bytesmark för att skydda värdefulla naturområden.

 Det privata ägandet av skogen har lagt grunden för stora delar av svenskt välstånd. Sveriges över 300 000 skogsägare gör dagligen stora insatser för att vi ska ha ett fungerande skogsbruk, en levande landsbygd och en god miljö. Moderaterna anser att det är viktigt att stärka äganderätten för de enskilda skogsägarna. Statligt ägd skog kan användas för att skydda skog med höga naturvärden. Ett gott exempel är det markbyte som alliansregeringen genomförde, där Sveaskogs mark byttes mot privat mark.

 Sverigedemokraterna anser att nuvarande ägarfördelning är positiv och visar på den unika ägarstruktur som bidrar till en mångfald av brukande och framgångsrika skogsindustrier. Vi motsätter oss regeringens aviserade utredning om en översyn för att aktieföretag lättare ska kunna förvärva mark, något vi tror skulle missgynna det enskilda skogsägandet.

riksdagspartierna?

bland riksdagspartierna – och det har ökat med de senaste årens fokus på klimatfrågan. gällande skogen. Här kan du ta del av – och jämföra – partiernas ståndpunkter.

Vilka nya användningsområden ser ni för skogen? Hur ska dessa förhålla sig till traditionella områden? Hur kan ni stimulera och uppmuntra nytänkande?

Är det något ni vill satsa på? Varför/varför inte? Och hur vill ni i så fall styra och uppmuntra det?

Skogen som råvara

V Vi vill stimulera affärsmodeller som går från volym till högre upp i förädlingskedjan. Vi ser exempelvis att efterfrågan på papper minskar, då behöver skogen användas till annat, till exempel att vi bygger mer. Vi ser överlag att man hittar nya produkter som är baserade på träråvara och där betalningsviljan är högre.

L Skogens långsiktiga produktionsförmåga är beroende av att skogsbruket bedrivs inom naturens gränser. Inom dessa ramar behöver skogsråvarans användning prioriteras till ändamål där den gör mest nytta. Att bygga i trä är klimatsmart. Att använda biobränsle istället för fossila bränslen är också viktigt. Den reduktionsplikt som regeringen infört är ett viktigt steg för att mer biodrivmedel ska produceras i Sverige.

S Skogen har en nyckelroll i omställningen till ett fossiloberoende samhälle. Vi arbetar för ökade innovationer i den cirkulära biobaserade ekonomin. Skogen kan bli vårt gröna guld. Vi vill skärpa kraven på inblandning av biobränsle i bensin och diesel – det kommer att ge jobb i skogssektorn. Vi vill arbeta för att ersätta fossila råvaror i material och öka användningen av trä i byggande.

M Den svenska skogen behöver spela en stor roll i omställningen till ett hållbart samhälle. Skogen har enorma möjligheter när det gäller framställning av nya hållbara material och utveckling av grön kemi. Detta bör stimuleras. Innovationsupphandling och forskningsresurser behövs också. Vi har föreslagit en satsning på

750 miljoner för att påskynda utvecklingen av bioflygbränsle från skogsråvara.

L Skogen kommer att spela en allt viktigare roll inom bioekonomin med förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion. Skogsråvaran är begränsad och vi ser att till exempel biobränslen behöver prioriteras till flyg, sjöfart och tyngre trafik där inte elektrifieringen är förstahandsalternativet.

S Skogen kommer att ha fortsatt viktig betydelse för basnäringarna papper- och trävaruindustrin, som står för över hundra miljarder i exportintäkter, och kommer att få ökad betydelse för biobränsle. Troligtvis kommer råvara från skogen i framtiden att få en mängd nya användningsområden.

M Skogsråvara kan användas för att ersätta till exempel plast och andra energikrävande material samt för att ersätta fossila bränslen och drivmedel. En förutsättning för detta är dock en stark äganderätt. Genom att inrätta en nationell bioekonomistrategi menar Moderaterna att de gröna näringarna kan skapa större miljö- och klimatnytta.

S Mycket av skogens värde kommer från att den brukas och skördas för att få ut traditionella produkter som timmer, massaved och värme. Avseende nya produkter eller användningsområden så vill vi stödja en sådan utveckling med satsningar på ny forskning och teknik. Vi anser inte att politiker ska detaljreglera hur industrin använder råvaran.

Träbyggande

V Ja, vi vill att det byggs mer i trä. Våra kommuner och annan offentlig verksamhet kan vara mer aktiva i att kräva fler byggnader i trä, detta gäller inte minst våra allmännyttiga bostadsbolag.

L Störst klimatnytta gör träden om de kan användas i byggnader och andra konstruktioner för att ersätta utsläppsintensiva material som stål och betong. Sett ur ett livscykelperspektiv minskar en byggnads miljöpåverkan väsentligt om trä ersätter dessa material. Miljöpartiet vill att minst hälften av alla hus ska byggas med trästomme senast 2025.

S Att öka trähusbyggandet är en viktig ambition som vi tror att kommunerna i större utsträckning genom planarbetet och riktad upphandling kan åstadkomma. Genom en ökad medvetenhet kan vi hitta drivkrafter som ger en ökad efterfrågan av trähus.

M Ja. Att sänka klimatutsläppen från bostadsbyggandet är viktigt. Byggnaders klimatpåverkan under dess totala livscykel måste minska om klimatmålen ska nås. Varje materialslag ska nyttjas optimalt med hänsyn tagen till dess miljöpåverkan och funktion. Användandet av trä i byggmaterial och konstruktioner har en potential att utvecklas, och kan också bidra till att skapa nya jobb i hela landet.

L Som marknadsliberal anser vi inte att politiker ska sätta villkor för eller ställa krav på hur en marknad eller industri ska agera affärsmässigt. Självklart är det positivt att det byggs i trä. Det är teknik, utveckling och företag som driver på klimatsmarta lösningar, inte politiker.

S Att bygga i trä har goda förutsättningar att reducera klimatutsläppen från byggsektorn. Vi tror att byggbranschen själv har de bästa lösningarna om de får rätt incitament och höga krav på bland annat energieffektivitet.

M Hittills har byggnaders miljö- och klimatpåverkan främst kopplats till drift. En väsentlig del av påverkan sker redan när husen byggs. Det kan och bör synliggöras genom livscykelanalys där en byggnads totala miljö- och klimatpåverkan, från första spadtaget beräknas. Moderaterna vill verka för ett ökat användande av livscykelanalys vid framförallt nybyggnation, vilket har goda förutsättningar att gynna byggande i trä.

S Ingen annan byggteknik har utvecklats så snabbt som det moderna träbyggandet. Med ett ökat byggande i trä kan både byggindustrier och byggföretag som finns på landsbygden växa. Det stimulerar också skogsindustrin. Sverigedemokraterna anser att en ökad satsning på forskning och utveckling kring modern träbyggnadsteknik behövs för ett ökat byggande i trä.

Vad tycker riksdagspartierna? – fortsättning

Hur kan skogen bidra till ett fossilfritt samhälle? Hur ser ni till exempel på att skogsråvara används till biobränsle?

Ska Sverige exportera mera trä och träprodukter? Varför/varför inte?

Bioekonomi

V Vi ser en stor potential i att restprodukter från skogsindustrin och jordbruket kan användas till att producera förnybara bränslen. Här krävs mer politiska beslut och styrmedel. Vi behöver också se till att Sverige får ett permanent undantag för våra skattenedsättningar för biogas, etanol och biodiesel. Vi ser positivt på att skogsråvara, som till exempel grot (grenar och toppar), används till biobränsle men anser att uttaget inte ska ske i konflikt med våra målsättningar för biologisk mångfald.

G Att använda biobränsle istället för fossila bränslen är viktigt. Den reduktionsplikt som regeringen infört är ett viktigt steg för att mer biodrivmedel, bland annat från skoglig råvara, ska produceras i Sverige.

R Det är nödvändigt för att vi ska klara klimatutmaningen. Träråvara kommer att spela en viktig roll för att ersätta fossila drivmedel och för att ersätta material som tillverkats med fossil råvara. Men vi ska göra det med ett hållbart skogsbruk som har starka naturvårdskrav.

G Den svenska skogen behöver spela en stor roll i en hållbar och långsiktig bioekonomi där den förser samhället med förnybara drivmedel. Men också nya hållbara material, grön kemi och träbyggnader. Att använda innovationsupphandling för att stimulera den gröna omställningen är också en viktig del för att utveckla svensk skogsproduktion.

L Skogen bidrar till ett fossilfritt samhälle dels genom att binda kol och dels genom att skogsråvara kan ersätta råvaror med fossilt ursprung. Bioekonomi spelar en stor roll för att bygga ett

långsiktigt och hållbart samhälle. Det är positivt att användningen av biobränsle kan utvecklas. Biobränsle behövs framförallt till flyg, sjöfart och för de tyngre transporter som i dagsläget inte kan drivas av el.

G Miljömålberedningens betänkande visar att det är möjligt att öka avverkningen av skog samtidigt som målen för naturvård upprätthålls. Olika delar av träden används till olika syften. Det som inte används för produktion av trävaror och papper kan användas som biobränsle.

M Skogen har en central roll i den gröna omställningen och är en av nycklarna för att bryta vårt fossilberoende. Tack vare den svenska skogen har Sverige goda möjligheter att producera stora mängder biobränsle av hög kvalitet och samtidigt utveckla nya biobaserade produkter. Vi ser ett stort behov av att skapa bättre förutsättningar och långsiktiga spelregler för förnybara biobränslen samt säkerställa en bred råvarubas. Detta krävs för att branschen ska våga göra större investeringar exempelvis i anläggningar för produktion av biobränslen.

B Det mest effektiva är kanske förbränning av flis med etablerad teknik, vilket i princip är positivt. Vad gäller fordonsbränsle från skogen är det inget vi motsätter oss om tekniken är konkurrenskraftig, men det är inget staten ska tvinga fram till varje pris. Högteknologiska biomaterial genererar troligen ett större förädlingsvärde, men det är egentligen inte en politisk fråga.

Export

V Vi ser gärna att Sverige exporterar mer träprodukter. Det finns mycket att vinna på att exportera träbaserade produkter som finns högre upp i förädlingskedjan, det vill säga sådana som man kan få mer betalt för. Med en mer hållbar skogspolitik kommer industrin att behöva prioritera kvalitet framför kvantitet.

G Den mängd skogsråvara som vi kan ta ur skogen på ett hållbart sätt ska användas där den gör största klimatnytta. Det här tankesättet ska leda oss i utformandet av skogspolitiken och hur vi ser på exporten. Men vi kan inte politiskt bestämma hur mycket skog som ska exporteras.

R För första gången under 2000-talet växer exporten i alla Sveriges 21 län. Exporten av skogsbruk har ökat under 2017. Detta bidrar till tillväxt, jobb och välfärd. Vi socialdemokrater vill förstärka denna positiva trend. Därför har regeringen tagit fram en exportstrategi och satsar nu resurser så att alla län ska ha ett regionalt exportcentra – vilket fungerar som ett stöd för små- och medelstora företag med sitt exportarbete.

G Ja. Sverige ska ha ett långsiktigt hållbart skogsbruk med ökad produktion, innovationer, export och ökat skydd av värdefulla miljöer. Sverige ska exportera såväl traditionella träprodukter som förädlade varor såsom biodrivmedel, grön kemi, men också kunskap om hur skogsbruket kan bidra till en grön omställning. Att skapa goda förutsättningar för skogsföretag är grundläggande för att ge dem möjlighet att växa och exportera sina varor. Företagens kostnader behöver minska och regelkrånglet minimeras.

L Vi vill gärna främja svensk export av till exempel trä och träprodukter. Det centrala är att svenska företag kan konkurrera på en global marknad. Då måste det till exempel bli enklare att driva företag och att skatterna på jobb och företagande sänks.

G Sverige ska fortsätta vara en stor exportnation av trä och träprodukter. Ytterst är det kunderna som avgör vad som säljs. Vi politiker kan underlätta genom att skapa goda handelsrelationer, till exempel motverka tullar mellan länder. Vi arbetar också för goda konkurrensvillkor för svensk industri genom en konkurrenskraftig beskattning, minskat regelkrångel och sänkta avgifter för företagen.

M Vi moderater välkomnar alla exportmöjligheter, både trä och olika former av träprodukter. För att gynna exporten och stärka konkurrenskraften behöver vi undanröja hinder, värna frihandel och säkerställa att skogsindustrins tillväxt inte begränsas av bristande inhemsk träråvara. Genom att värna äganderätten och det svenska självbestämmandet över skogen i EU-sammanhang bör tillgången på träråvara vara stark även i framtiden.

B Gärna det. Ökade exportintäkter bidrar till sysselsättning och ökad välfärd. Som politiker bör vi dock undvika att i detalj peka ut vilken sorts export vi vill stödja utan marknaden ska sköta detta. Vi i Sverigedemokraterna vill istället stimulera exporten genom att stärka konkurrenskraften genom sänkta lönekostnader, minskad byråkrati och genom satsningar på teknik och utveckling.

Välkommen till superfabriken!

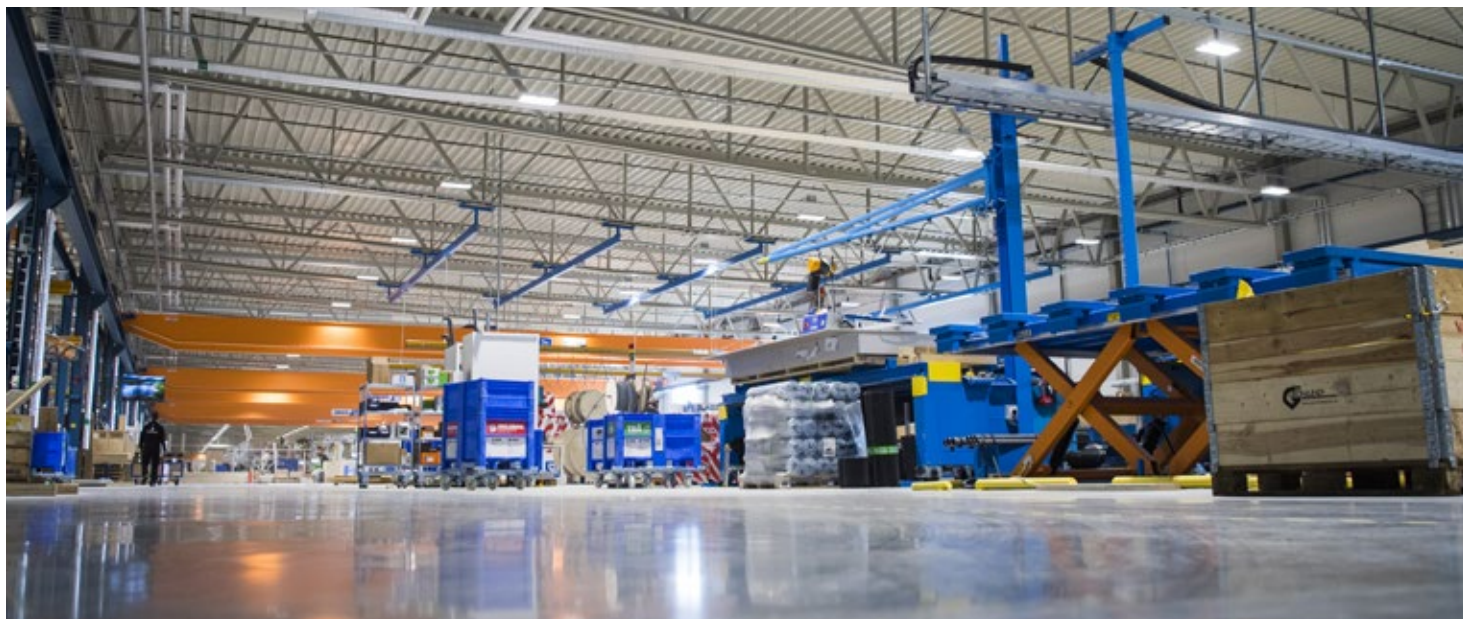
Ett jättehus där man bygger hus

På Lindbäck's nya superfabrik i Piteå byggs flerbostadshus inomhus. Väggar, golv och tak monteras ihop till volymer där kök, badrum och alla dragningar är på plats när de transporteras till byggplatsen. Det är en smart byggprocess som går fort, är kostnadseffektiv och klimatsmart.

TEXT: KATARINA BRANDT FOTO: SIMON ELIASSON

Fabriken sträcker sig 360 meter tvärsöver och är nästan 100 meter bred med en produktionsyta på 25 000 kvadratmeter.

→ **DET HAR VARIT EN** minst sagt hektisk start på 2018 för Lindbäck's Bygg. I december förra året invigdes företagets nya fabrik på Haraholmen i Piteå. Nu kan man se tillbaka på några intensiva uppstartsveckor med mycket tester och intrimning av de nya maskinerna.

– Vi är igång på allvar, även om det kommer att ta tid innan allt är i full drift, säger Lars Eriksson som är inköpschef och tillsammans med sin kollega Linda Öman tar med oss på en rundvandring genom den imponerande fabriken.

Från byasåg till koncern på 90 år

Trähustillverkaren Lindbäck's började som en liten byasåg i den lilla byn Kallfors strax utanför Piteå för 94 år sedan. I dag har familjeföretaget, med sin huvudverksamhet inom industriellt träbyggande, vuxit till en koncern med närmare 500

Stolta medarbetare på Lindbäck's Bygg
– Linda Öman och Lars Eriksson.

medarbetare, produktion och huvudkontor i Öjebyn, Piteå och kontor både i Stockholm och Göteborg.

Den nya fabriken ligger precis vid hamnen på Haraholmen strax utanför Piteå, järnvägen passerar förbi liksom landsvägen som ansluter till E4. Det öppnar upp för stora möjligheter att välja transportslag.

– Det mesta till och från fabriken går fortfarande med lastbil, men vi tittar på möjligheten att använda andra transporter, berättar Lars Eriksson.

»Vi vill fånga upp avvikelser och förbättringar tidigt för att säkerställa en god kvalitet«

Verksamheten i fabriken är planerad in i minsta detalj och är både logisk och enkel att förstå. Här sker tillverkningen i ett enda flöde istället för att stationerna ligger på olika platser i lokalen. Trots att det ställer högre krav på att fånga upp och åtgärda avvikelser har det varit en medveten strategi från början.

– Vårt produktionssystem utgår från LEAN och vi vill fånga upp avvikelser och förbättringar tidigt för att säkerställa en god kvalitet, säger Linda Öman.

Det är 14 meter mellan de bärande pelarna i byggnaden för att de stora

lägenhetsvolymerna ska kunna växa fram steg för steg. När volymerna levereras ut till byggplatsen är alla dragningar gjorda och både garderober, kök och kompletta badrum finns på plats.

Solpaneler gör fabriken självförsörjande på el

Den gigantiska fabriken sträcker sig 360 meter tvärsöver och är nästan 100 meter bred med en produktionsyta på 25 000 kvadratmeter. Det är nästan lika stort som sju fotbollsplaner.

Miljötänket går som en röd tråd genom verksamheten. Bland annat är fabriken täckt med 9 500 kvadratmeter solpaneler som under året ska göra verksamheten självförsörjande på el. Dessutom använder man spillvärme från närliggande Sunpines anläggning som tillverkar förnyelsebar diesel av tallolja och rester från traktens pappersbruk.

Vi passerar ett antal väggelement på vilka spikmaskinerna spikar upp panel i en enorm hastighet. Man räknar med att

Setra packar limträet enligt Lindbäck's önskemål vilket effektiviserar byggproduktionen.

Produktionen sker på löpande band utmed stationerna längs montageinjen där operatörer sätter ihop volymerna steg för steg.

I den nya fabriken byggs bostäder i en sund och torr inomhusmiljö.

det inom kort kommer att behövas medarbetare vars huvudsakliga arbetsuppgift är att se till att det alltid finns spik i maskinerna.

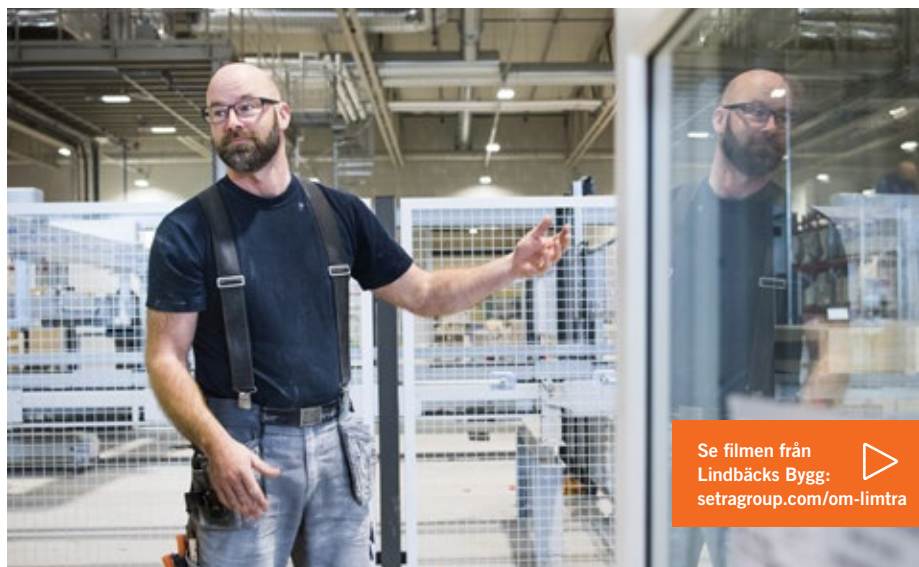
»Med industriellt byggande kan vi ge ett mer ekonomiskt hållbart erbjudande till våra kunder«

LEAN-filosofin förenar Setra och Lindbäcks

Setra har ett finger med i spelet och enheten i Långshyttan levererar allt limträ som används hos Lindbäcks. Thomas Kling, produktspecialist limträ på Setra, ser en stor potential i samarbetet och hoppas att företagen ska kunna utvecklas och bli bättre tillsammans.

– För oss har det varit intressant att Lindbäcks också arbetar med LEAN-filosofin i sin tillverkning. Precis som i Setra Långshyttan arbetar de med ständiga förbättringar för att öka effektiviteten i produktionen. Det öppnar upp för erfarenhetsutbyte och möjligheten att lära av varandra, säger Thomas Kling.

Setra Långshyttan arbetar numera med kittning av leveranserna till Lindbäcks. Det innebär att istället för att leverera längder och dimensioner i flera paket, skraddarsys nu paketen enligt Lindbäcks önskemål och lyfts direkt ut till den

Ruben Grönlund är gruppleddare och ansvarig för en av stationerna i fabriken.

aktuella arbetsplatsen. Det minskar tidsåtgången för materialhantering och ger en effektivare byggproduktion. Setra arbetar även kontinuerligt med att förbättra och förädla sin produkt. Ett bra exempel är den balkongbalk som tagits fram för Lindbäcks räkning.

Lars Eriksson tror att byggandet i trä kommer att öka. Inte minst eftersom det är bostadsbrist i Sverige och ett volymbyggt femvåningshus i trä kan vara monterat på bara tio veckor efter det att plattan är gjuten.

– Industriellt byggande gör även att vi kan öka säkerheten för våra medarbetare, minska spill av material, öka produktionsstaken och säkra kvaliteten på våra

boenden samtidigt som vi kan ge ett mer ekonomiskt hållbart erbjudande till våra kunder. Dessutom minskas riskerna att utsätta bostadshusen för väta och dåligt väder. Jag är övertygad om att industriellt byggande i trä är framtidens sätt att bygga boenden för fler, avslutar Lars Eriksson.

LINDBÄCKS SUPERFABRIK I PITEÅ

Investeringskostnad: Cirka 550 mkr

Yta: 42 000 kvadratmeter

Kapacitet: 1 600 lägenheter per år

Arbetsstillfällen: 150

Sommaren är här

DAGS FÖR UTEFIX

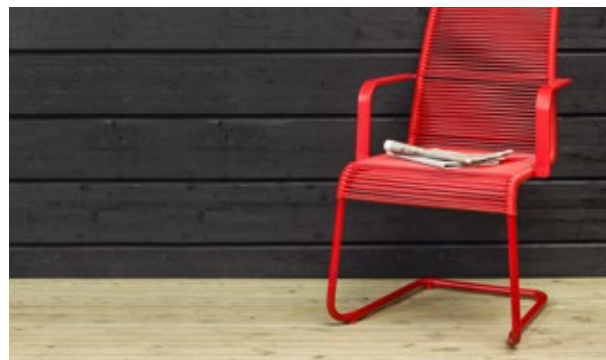
Nu är det hög tid att säga välkommen till sommar, sol – och högsäsong för uteprodukter. Några storfavoriter, gamla och nya, är vår vackra trotjänare polartrallen, superraketen grundmålad limträbalk och den populära och karakteristiska limträpanelen tillverkad av senvuxen gran.

TEXT: ANNA MATZINGER

Välj rätt trall

Senvuxen fura hämtad från polarcirkeln ger vår trotjänare Setra Polartrall en fin småkvistig struktur och ett ovanligt tilltalande utseende. Den finns dessutom i upp till 6,0 meter långa längder vilket gör monteringen enkel och minskar risken för kappspill.

Med stark karaktär

Setras Limträpanel tillverkas av senvuxen svensk gran. Den är formstabil och hållbar samtidigt som den har låg sprickbenägenhet. Kan monteras stående eller liggande. Levereras färdigmålad eller obehandlad och finns i dimension 25x225 mm och 4,8 m lång.

Grundmålad limträbalk

Hej Tomas Kling, Setras produkt-specialist på limträ! I maj lanserade ni en grundmålad limträbalk i sju dimensioner.

– Den grundmålade limträbalken är ett resultat av en stor efterfrågan bland våra kunder. Om man tittar på limträpanel så är ungefär 70 procent av det vi säljer grundmålade, och nu var det helt enkelt dags att erbjuda samma service på balkarna.

Vilka är de största fördelarna?

– En grundmålad balk ger kortare ledtid från montage till att projektet kan ses som avslutat. Som byggare är du inte längre så beroende av kunden, utan det finns en marginal på sex månader fram till slutstrykning. Du hinner helt enkelt sätta fler uterum under samma tidsrymd, eftersom du inte behöver ta hänsyn till slutmålningen på samma sätt.

Thomas Kling, produktspecialist Limträ, Setra Långshyttan berättar om nyheten grundmålad limträbalk.

Nyhet!

LIMTRÄPANEL

Smidigt och vackert

I DET VITA HUSET på Skede Udde utanför Linköping bor Jimmie Johansson och hans familj, frun Erica och barnen Hampus och Filippa. De har bott här i 13 år och själva renoverat villan till det skick den är idag. För tre år sedan var det dags att byta fasaden.

– Det var en plastfasad tidigare och den var inte rolig. Så när vi bestämt oss för att byta åkte vi runt och tittade på nybyggda hus för att få inspiration. Efter ett tag konstaterade vi att vi ville ha liggande panel, säger Jimmie.

Jimmie och Erica ville ha en något bredare panel än standard, "så att det inte skulle bli för randigt", och hittade då Setras Limträpanel på Beijer. Eftersom den var så ny då fanns inget hus i närheten som hade panelen monterad, så Jimmie

och Erica fick helt enkelt köpa en bit och åka hem och provmontera.

– Då förstod vi direkt att det var den vi ville ha. Monteringen skötte vi själva och det var väldigt smidigt. Limträ är ett tacksamt material där alla bitar är lika och som inte slår sig lika lätt som vanligt trä. Så vi är jättenöjda, säger Jimmie.

Och även om ett hus med ursprungligt renoveringsbehov aldrig blir riktigt färdigt, så finns det just nu inget nytt projekt som väntar. Om du frågar Jimmie, vill säga.

– Min fru skulle säkert ha en annan åsikt om den saken. Frågar du henne har vi väl minst tio projekt som vi skulle kunna hugga tag i. Men för sekunden skulle jag säga att nej, vi har inget akut projekt som behöver fixas, säger Jimmie.

SETRA PÅ PLATS PÅ ARKITEKTUR- BIENNALEN I VENEDIG

Trä och ny träbyggnadsteknik är det svenska huvudtemat på årets stora arkitekturbiennial i Venedig.

Setra är på plats – och bidrar även med material till utställningen i växthuset Serra dei Giardini.

– Här får vi chans att möta nya målgrupper, säger vd Hannele Arvonen. TEXT: LENA LIDBERG

DEN PRESTIGEFYLDA arkitekturbiennalen genomförs vartannat år och brukar locka hundratusentals internationella besökare till Venedig. 2018 års utställning invigs i slutet av maj och pågår till slutet av november.

Den svenska satsningen kretsar denna gång kring hur arkitekter kan arbeta med trä och hur det går att använda nya tekniker för att bygga i trä. Utställningen och programmet har tagits fram av fack- och branschorganisationen Sveriges Arkitekter, byggbolaget Folkhem och branschorganisationen Svenskt Trä.

– När Sveriges Arkitekter frågade om vi var intresserade av att vara med tackade vi ja direkt. På biennalen får Setra möjlighet att synas i nya sammanhang, delta i paneldiskussioner och kundbesök och knyta viktiga kontakter för framtiden, säger Hannele Arvonen.

Fokus på skogen

Det svenska programmet utgår från Agenda 2030 och FN:s globala mål för hållbar utveckling. Ett särskilt fokus finns på skogen som förnybar resurs, på trä som byggmaterial och på de fördelar som denna råvara har i samhällsbyggnaden.

– Vi vill visa hur det går att jobba med trä för att uppnå klimatmålen. Trä kan inte göra allt, men det är det enda byggmaterial som kan planteras, påpekar Tove Dumon Wallsten, projektledare hos Sveriges Arkitekter och koordinatör för det övergripande programmet.

Att Setra är på plats i Venedig ligger helt i linje med företagets eget hållbarhetsarbete, där Agenda 2030 och FN-målen är en viktig grund.

– Ett av våra strategiska mål är att Setra år 2025 ska vara det företag i branschen som har tydligast hållbarhetsprofil. Till 2020 ska vi till exempel effektivisera vår energiförbrukning med 20 procent, säger Setras hållbarhetsdirektör Charlotte Thedéen.

Hon betonar att begreppet hållbarhet har många beståndsdelar – här ingår allt från ansvarsfullt skogsbruk och biologisk

Lara Lesmes och Fredrik Hellberg på Space Popular har samarbetat med Setra inför biennalen. I sitt projekt har de inspirerats av torpstugan med dess murstock och lyfter fram möjligheten att dekorera sitt hus med färg och ornamentik.

mångfald till affärsetik och säkra arbetsplatser.

Deltar för att bygga relationer

Kommersiellt sett väntas arkitekturbiennalen bidra till att öka intresset för Setras satsningar på KL-trä, korslimmat trä, och på de komponenter som kan användas till dörrar och fönster.

– KL-trä är inte bara en bra byggprodukt, det har dessutom många hållbarhetsfördelar. Än så länge är denna marknad ganska liten, men den är snabbväxande. Just nu pratas det mycket om KL-trä i både Japan, England och Sverige, konstaterar Setras marknadsdirektör Olle Berg som tillsammans med Charlotte Thedéen och Hannele Arvonen kommer att delta vid invigningen av biennalen i slutet av maj.

– Vi finns med både för att lära oss och för att dela med oss av Setras kunskaper. Hur kan vi bäst hjälpa arkitekter, designer och konstruktörer i deras materialval? Att få tillgång till nya nätverk är en förutsättning för att säkerställa vår långsiktiga konkurrenskraft, säger Hannele Arvonen.

SVENSK PAVILJONG

Huvudtemat för Sveriges paviljong är trä och ny träbyggnadsteknik. Programmet på plats har namnet "Greenhouse Garden – Reflect Project Connect" och är ett samarbete mellan Sveriges Arkitekter, Svenskt Trä och Folkhem med stöd av Svenska institutet.

TRÄSKOLAN

KL-trä revolutionerar träbyggandet

Den korslimmade träskivan KL-trä, har under de senaste åren fått en allt mer framträdande roll i svenskt byggande. Och mycket talar för det miljösmapta materialet som både är formstarkt och har en hög bärighet i förhållande till sin egen vikt. TEXT: KATARINA BRANDT

KL-TRÄ ÄR I SIN KONSTRUKTION lika enkel som genialisk. De prefabricerade massiva skivorna är uppbyggda av hyvlat virke som limmats ihop med vartannat skikt korslagt för ökad formstabilitet. Resultatet är ett byggelement som är både starkt och styvt i förhållande till sin låga vikt. Genom sin styrka och formstabilitet inbjuder det till flexibla arkitektoniska lösningar. Tack vare en mycket precis CNC-bearbetning kan mycket förberedas redan hos tillverkaren. Det kan till exempel handla om att större urtag eller hål görs i fabrik för att underlätta på byggarbetsplatsen.

Ett material med många fördelar

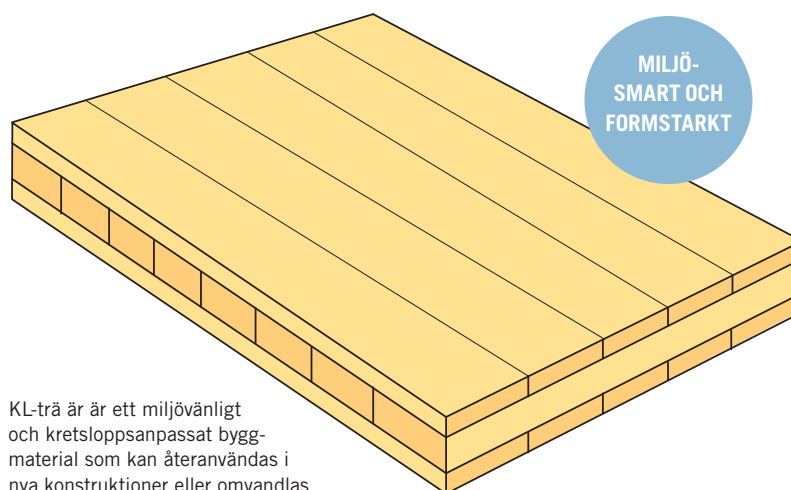
Anna-Lena Gull har nyligen börjat som projektledare på Setra och kommer att ansvara för att bygga upp den nya KL-träfabriken som ska stå klar i Långshyttan om två år. Hon ska också etablera Setras verksamhet inom KL-trä vilket omfattar allt från tillverkning, försäljning, logistik och kringtjänster. Anna-Lena har lång erfarenhet av att arbeta med KL-trä och ser många fördelar med materialet.

– Jag vill lyfta fram två hårda och två mjuka värden. Först och främst är det enkelt och snabbt med att bygga med KL-trä, sedan är det ett hållbart och klimatsmart material som dessutom bidrar till en bra arbetsmiljö för byggarna.

Nytt tänk som ger total kontroll

Tillverkningen av KL-trä utgår från en stor skiva som sedan bearbetas till mindre element. Med hjälp av modern CNC-teknik får man exakt tillskurna byggedelar som passar perfekt ihop. Exaktheten och enkelheten gör KL-trä till ett uppskattat material hos snickarna.

Men de viktigaste argumenten för KL-trä ligger inte i materialets egenskaper utan vad det gör för projektet. Att bygga med KL-trä innebär ett helt nytt tänk där man får total kontroll, från idé till färdigställande. Logistik, leverans och installation planeras i förväg, vilket resulterar i

KL-trä är ett miljövänligt och kretsloppsanpassat byggmaterial som kan återanvändas i nya konstruktioner eller omvandlas till energi genom förbränning.

LÄR DIG MER I SVENSKT TRÄS KL-TRÄHANDBOK

Förra året lanserade Svenskt Trä en KL-trähandbok som ger samlad information i syfte att hjälpa projektörer att dimensionera och projektera konstruktioner med KL-trä. Boken är en del av Svenskt Träs satsning på handböcker för byggande i trä och omfattar 188 sidor. Handboken finns att beställa på Svenskt Träs webbshop – svenskttra.se/webbshop

färre beslut och därmed färre fel. Eftersom det går snabbt att montera blir det också kostnadseffektivt.

KL-trä kan öka värdet på råvaran

Ytterligare en fördel är att man inte behöver använda de allra finaste kvaliteterna för att det ska bli en bra produkt. Det kan öka värdet på den del av råvaran som traditionellt inte används när man tillverkar massiva träprodukter. Då kan man utnyttja en större del av veden, vilket gör att träet binder ytterligare koldioxid. De massiva KL-träskivorna behöver heller inte användas överallt utan passar bra i samverkanskonstruktioner med andra byggmaterial. Det i sin tur öppnar upp för en optimering av konstruktionen ur en rad olika aspekter som till exempel kostnad, brand och akustik.

– Efterfrågan på KL-trä har tagit fart ordentligt under de senaste åren och i dag vill allt fler använda det både i flerbostadshus och industrifastigheter. För Setra är det en fördel att tillverkningen kommer att ligga i Långshyttan, nära produktionen av limträ då produkterna har flera affärsmässiga synergier, avslutar Anna-Lena Gull.

Ett klimatsmart val

KL-trä är ett klimatsmart val eftersom det framställs av förnyelsebar råvara och tillverkas i en energisnål process. En byggnad som innehåller 60 kubikmeter KL-trä binder drygt 45 ton koldioxid under sin livstid. Det är lika mycket som en ny bensindriven bil släpper ut om den kör 184 gånger mellan Ystad och Haparanda.

TRE OM TRÄ

Av alla byggnadsmaterial intar trä en särställning. Det är ett förnybart, ekologiskt, miljövänligt och klimatsmart vilket gör att det finns många goda anledningar att välja trä. Vi frågade tre arkitekturstudenter om deras tankar kring trä i framtidens byggande.

TEXT: KATARINA BRANDT

Vilken roll tror du att trä kommer att ha i framtidens byggande?

JONATAN URPIALA
LÄSER TREDJE ÅRET PÅ ARKITEKTHÖGSKOLAN
VID UMEÅ UNIVERSITET

»Ur mitt perspektiv är det ändå miljöfördelarna som väger tyngst«

– Trä är ett viktigt material att ta med sig in i framtiden. Det är ett material med stora möjligheter och små begränsningar som det är lätt att vara kreativ och leka med. Dessutom är det levande och förnyelsebart och öppnar upp för trevliga och hälsosamma inomhusmiljöer. I takt med att det industriella träbyggandet växer förkortas byggprocesserna. Nya produkter utvecklas, exempelvis KL-trä, som är alternativ med liknande egenskaper som betong. Ur mitt perspektiv är det ändå miljöfördelarna som väger tyngst. Vi kommer behöva bli mer medvetna i våra materialval sett till dess klimatpåverkan och att bygga i trä ser jag som ett gott alternativ i framtiden.

GUSTAF RIDDERSTRÖM
LÄSER FEMTE ÅRET PÅ ARKITEKTURSKOLAN
VID CHALMERS I GÖTEBORG

»Steget från träd till trä är inte så stort vilket gör det till ett material som är lätt att greppa«

– För mig känns det som att trä gjort come back lite som ett nytt material. Det är ju ett klassiskt byggnadsmaterial som nu fått en nytändning och även utvecklats med nya produkter och behandlingar. Det bidrar till att materialet kan användas på andra, spännande sätt. Steget från träd till trä är inte så stort vilket gör det till ett material som är lätt att greppa till skillnad från betong och stål som ju inte finns naturligt. Trä har många möjligheter samtidigt som man måste känna till dess begränsningar och att det inte är rätt i alla lägen. Här i Sverige ser jag trä som det självklara förstahandsvalet, både i dag och i framtiden. Det har en stark koppling till vårt landskap och vår tradition.

KARL WARROL
LÄSER FJÄRDE ÅRET PÅ ARKITEKTSKOLAN
VID LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA

»I Sverige har vi mycket skog och för oss är trä ett klassiskt byggmaterial«

– Personligen älskar jag trä och jag tycker att det känns som att intresset för trä ökat rent generellt. I Sverige har vi mycket skog och för oss är trä ett klassiskt byggmaterial. Det är ärligt på något sätt och ett material som alla kan relatera till. Trendmässigt känns det också som att trä har ökat under de senaste åren. Trä syns allt mer i höga hus, som till exempel Wingårdhs hus i Sundbyberg som fått mycket uppmärksamhet. Det används i fasadbeklädnader och i exteriöra konstruktioner. Miljömässigt är det förstås också ett intressant material vilket är en bidragande orsak till att jag tror att trä har framtiden för sig.